

Received: 12.09.2025
Accepted: 27.10.2025
Published: 30.12.2025

Roczniki Administracji i Prawa
Annals of The Administration and Law
2025, XXV, z. 4: s. 61-73
ISSN: 1644-9126
DOI: 10.5604/01.3001.0055.6541
<https://rocznikiadministracjiiprawa.publisherspanel.com>

Kacper Antecki*
Nr ORCID: 0009-0001-2971-0933

EUTANAZJA W ORZECZNICTWIE SĄDU NAJWYŻSZEGO, EUROPEJSKIEGO TRYBUNAŁU PRAW CZŁOWIEKA ORAZ W REGULACJACH PRAWNYCH WYBRANYCH PAŃSTW

EUTHANASIA IN THE JURISPRUDENCE OF THE SUPREME COURT, THE EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS AND IN THE LEGAL REGULATIONS OF SELECTED COUNTRIES

Streszczenie: Treść artykułu jest próbą przeprowadzenia analizy prawno-porównawczej zjawiska eutanazji w zakresie orzecznictwa Sądu Najwyższego i Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, a także wewnętrznych aktów prawnych, respektowanych przez judykaturę wybranych państw europejskich – Francji i Luksemburga. Autor podejmuje rozważania w zakresie korelacji prawa, w zestawieniu z procesem decyzyjnym człowieka, w odniesieniu do możliwości przzerwania cyklu własnego życia, a także uznania zasadności wymogów w zakresie dopuszczalności wykonawstwa przebiegu eutanazji. Zakres omawianej pracy odnosi się bezpośrednio do ochrony zdrowia, życia, jak również prawa do godnej śmierci w ujęciu doktryny polskiej oraz zagranicznej, a także przestrzegania współczesnych zasad medycznych przez środowisko lekarskie, na przykładzie m.in. sprawy Diane Pretty.

Słowa kluczowe: eutanazja, ochrona zdrowia i życia, prawo do życia, etyka lekarska, stan paliatywny, moralność, etyka

* mgr; uczestnik eksternistycznego trybu przygotowania rozprawy doktorskiej w Akademii Humanitas.
Źródła finansowania publikacji: środki własne autora; e-mail: kacper.szymon.antecki@gmail.com

Summary: This article attempts to conduct a comparative legal analysis of euthanasia in the context of the case law of the Supreme Court and the European Court of Human Rights, as well as internal legal acts respected by the judiciary of certain European countries, namely France and Luxembourg. The author considers the correlation between the law and the human decision-making process with regard to the possibility of ending one's own life, as well as the legitimacy of the requirements for the admissibility of euthanasia. The scope of the philosophy discussed in this work relates directly to the protection of health, life, and the right to a dignified death in terms of Polish and foreign doctrine, as well as compliance with contemporary medical principles by the medical community, as exemplified by the case of Diane Petty, among others.

Keywords: euthanasia, protection of health and life, right to life, medical ethics, palliative condition, morality, ethics

WSTĘP

Przebieg procesu decyzyjnego w zakresie przeprowadzeniu eutanazji stanowi trzon kontrowersyjności względem obecnie obowiązującej materii prawnokarnej oraz respektowania praw naturalnych. Autor dokonuje deliberacji opisowej w zakresie materii eutanazyjnej, odnoszącej się do współczesnej optyki orzecznictwa polskiego, francuskiego i luksemburskiego w aspekcie proceduralnym, wraz z uwzględnieniem wątków etycznych. Podejmuje również dywagacje dotyczące określonego sposobu postępowania ze strony zróżnicowanego ustawodawstwa, wykorzystującego własną, przyjętą ideologię orzeczniczą, na kanwie której wyłania się dyferencyjny zbieg prawności z etyką oraz moralnością.

ORZECZNICTWO SN ORAZ ETPCz

W pierwszej kolejności, należy przywołać jeden z najwcześniejszych wyroków Sądu Najwyższego z roku 1933, oddającego problematykę eutanazji w kontekście przesłanek kodeksowych. Dotyczyła ona *stricte* przepisu art. 227 k.k., obowiązującego w ówczesnym okresie. W kontekście omawianej sprawy Sąd Najwyższy precyzyjnie przeanalizował dwie podstawowe przesłanki prawne, wynikające wprost z brzmienia przepisu art. 227 k.k.

Podczas przebiegu postępowania sądowego ujawniono, iż oskarżony wraz z ofiarą zaplanowali konkretne założenie w postaci wzajemnego pozbawienia siebie życia. Co istotne, wedle wykazanych ustaleń faktycznych to ofiara dokonała zainicjowania przebiegu zdarzeń w sposób prymarny i samodzielny. Sąd natomiast, przeprowadzając ocenę prawną zdarzenia, zwrócił uwagę na intencjonalność wypowiedzi ofiary w zakresie nakazu wykonawstwa procesu eutanazji. Obejmowałyby on realizację zamierzonych

działań eutanazyjnych. W dalszych etapach postępowania uznano jednak, że powyższe wyznanie ofiary było przejawem afirmacji. Słowa zostały przekazane w sposób zwyczajny i codzienny. Odezwa ofiary nie zyskała aprobaty w osobie sędziego. Stwierdzono również niewystarczającą ilość cech uznaniowych, niezbędnych do jednoznacznego rozstrzygnięcia. Dotyczyły one konieczności zastosowania faktycznych przejawów nakazu żądania, istotnych z punktu widzenia prawa. Wobec powyższego sąd podjął następującą decyzję procesową: uznał za konieczne, aby tę pierwszą przesłankę kodeksową przekazać rokowaniu ławie przysięgłych. W dalszej kolejności poddano analizie kwestię możliwości wystąpienia przesłanki współczucia. Podczas prowadzonej wymiany zdań zdecydowano o wydaniu wiążącego osądu, stwierdzającego wyraźną niemożność zastosowania tejsze przesłanki kodeksowej. Jej wystąpienie wiązałoby się z następstwem sytuacji szczególnej, z której wynikałaby potrzeba realizacji własnych, egotycznych zamierzeń. Sąd podkreślił także istotną zasadę. Pierwszeństwo rozstrzygnięcia o zasadności tejsze przesłanki przysługuje określonym okolicznościom. Muszą być one przejawem cielesnego przeżywania cierpienia w aspekcie katorżniczych bólei fizycznych. Stanowią one bowiem wyraz szczególnej krytyczności stanu zdrowotnego konkretnej jednostki ludzkiej. Jednocześnie sąd podkreślił istotny niuans, jakoby wskazana wyżej okoliczność nie monopolizowała całego *numerus clausus*. Zdaniem sądu istnieją również inne, alternatywne przesłanki. Są one przyporządkowywane kodeksowemu wykazywaniu przesłanki współczucia. Sąd uwzględnił jeszcze jeden ważny element analizy. Wychodząc od charakteru przesłanki współczującej, należy zauważyć pewne powiązanie występujące w korelacji z przesłanką żądającą. W powyższym zakresie nie sposób wykluczyć pewnej sytuacji, a mianowicie niemożność wejścia w związek małżeński może tworzyć specyficzną okoliczność. Wiąże się z współodczuwaniem smutku z ofiarą, w połączeniu z uczuciem politowania wobec niej. Jako warunek wskazano jednak brak określonego elementu w postaci kierowania się samolubnymi pobudkami przez strony¹.

Kolejny przykład orzecznicy wprowadza dodatkowe sprecyzowanie. Wyrok ujmuje wnikliwą problematykę kodeksowej przesłanki współczucia. Sprawa ta ujmowana jest w sposób analogiczny pod względem rzeczowym do poprzedniego, omawianego orzeczenia. Warto jednak podkreślić niezwykle istotną okoliczność. Pomiedzy stronami zdarzenia została zawarta konkretna umowa. Ofiara uzgodniła z oskarżonym wzajemne odebranie sobie życia, a motywacja przedstawiała się w sposób wyraźny i zrozumiały. To najbliższa rodzina oponowała przeciwko zawarciu małżeństwa przez strony. W omawianym przypadku Sąd Najwyższy oddał ten problem do rozstrzygnięcia pod jurysdykcję ławy przysięgłych, w zakresie wykazania przesłanki żądającej. Jednocześnie dokonał jednoznacznego ustalenia. Konieczność kategorycznego wnoszenia o śmierć jest bezwzględna, z zastrzeżeniem też o potrzebie wystosowania jej przez przyszłą ofiarę, zgodnie z dyspozycją przepisu art. 227 k.k.

¹ Orzeczenie SN z dnia 19 stycznia 1933 roku, sygn. III K 1154/32, LEX nr 1627581.

Powyższe nie może odpowiadać innym okolicznościom. Jedyną dopuszczalną przesłanką pozostają katorżnicze katusze, zaś ich intensywność musi osiągać szczególnie poziom. Konkretyzując, wzniecać w jednostce wyraźny nakaz działania wobec spowodowania zgonu, stanowiącego dla niej wyraz ulgi i błogosławieństwa. Wykonawca eutanazji natomiast musi posiadać odpowiednią wiedzę na temat stanu faktycznego. W trakcie prowadzonego postępowania sąd nie zaprzeczył ujawnieniowemu mechanizmowi psychologicznemu, bowiem silne zakochanie może doprowadzić do określonego stanu. Specyfika uznaniowości sądu dotyczyła uaktywnienia poczucia przeżywania katuszy wewnętrznych. Ponadto z wyżej wymienionych okoliczności wyprowadzono dalsze wnioski, jakoby mogło doprowadzić do dokonania samosądu na własnej osobie. W niniejszej jednak sprawie wykonawca eutanazji stanął przed nie lada problemem. Obejmował on brak posiadania wiedzy w kwestii sytuacji faktycznej, nie potrafiąc jednoznacznie stwierdzić o potencjalnym cierpieniu ofiary. Poddana eutanazji jednak nie odczuwała cierpienia w sposób ewidentny, a wynikały one z oponentkiej postawy rodziców. Okoliczność ta miała miejsce w szczególnym dla stron momencie – anonsowali swoje wzajemne przywiązanie, w rezultacie czego cała argumentacja nie zyskała sądowej aprobaty².

Przechodząc dalej, a jednocześnie rozwiewając ewentualne wątpliwości co do praktyki orzeczniczej, warto podkreślić, iż krajowe orzecznictwo Sądu Najwyższego cechuje się znaczącą powściągliwością w sferze eutanazji. Tym samym nie przejawia szczególnego zainteresowania problematyką ściśle eutanazyjną, w konsekwencji czego rzadko wdaje się w jej szczegółową analizę. Należy podkreślić, że popularyzacja sytuacji eutanazyjnych w praktyce również spoczywa w martwym punkcie. Przyczyna leży w ograniczonym dostępie do informacji, związanym z brakiem publicznego upowszechniania tematyki praktykowania eutanazji. Ponadto literatura wymienia stosowną statystykę, wedle której ujawnianie zjawiska eutanazji stanowi wyjątkową rzadkość. Co więcej, nie wyciąga się na światło dzienne pełnej różnorodności, związanej ze ścisłą problematyką eutanazyjną, w pełnym jej zakresie³.

Orzecznictwo Europejskiego Trybunału Praw Człowieka podejmowało określone rozważania dotyczące szczególnej problematyki prawnej. Odnosiło się do uprawnienia konkretnej jednostki wobec realizacji zamiaru własnej śmierci, wynikające z posiadanej prawa fundamentalnego, zwanego prawem do życia. Z biegiem czasu rozpatrywano konkretny przypadek pod kątem jego sensowności. Zarzut skierowano w stronę Zjednoczonego Królestwa, a złożyła go schorowana osoba w stopniu szczególnym, zmagająca się z dolegliwością zwyrodnieniową mięśni. Nazywała się Diane Pretty i znajdowała się w stanie całkowitej niemocy. Jej władztwo nad swoim ciałem, poniżej odcinka szyjnego, było całkowicie ograniczone z powodu paraliżu.

² Wyrok SN z dnia 24 lutego 1936 r., II K 2240/35, OSN(K) 1936/9/336.

³ W. Derczyński (opr.), *Komunikat z badań CBOS. Postawy wobec eutanazji*, BS/134/99, 1999, s. 1 [dostęp: 25.05.2021].

Jak wykazano w materiale dowodowym, następstwo śmierci było bardzo bliskie, jednocześnie wzrastała katorżniczość odczuwanych katuszy. Uwzględniono również ważny fakt medyczny, bowiem wnioskodawczyni pozostawała w pełni władz umysłowych. Zarzut prawny odzwierciedlał konkretny wymiar. Nastąpiło zanegowanie wydania zezwolenia przez władze w aspekcie pełnoprawnego udziału w dokonaniu śmierci Diane Pretty, za pośrednictwem jej męża. Podstawę prawną stanowiło ustawodawstwo z 1961 roku, odnoszące się do kwestii samobójstw. Wysyłając skargę do ETPC, Diane Pretty przedstawiła własne stanowisko, tłumacząc, że dysponowała uprawnieniem do życia. Uprawnienie to przejawiało się w realizacji możliwości podejmowania decyzji. Wedle jej uznania władała więc legitymacją do spowodowania własnej śmierci. Ujmując rangę krajowego postulatu, Pretty podkreślała ciężący obowiązek państwa w zakresie respektowania jej deklaracji. Czyniło to zatem ujmę przepisu art. 2 Europejskiej konwencji praw człowieka. ETPCz ustosunkował się do przedstawionej skargi, orzekając o braku zasadności i poprawności przejawianych racji oraz wytyczonej argumentacji Diane Pretty. Kategorycznie zaprotestowano przeciwko złożonym założeniom interpretacyjnym. Wynikało one z odczytu przepisu art. 2 EKPC. Polegało ono na wykształceniu szczególnej tezy prawnej, deklarującej dysponowaniem przywilejem śmierci, wynikającym z prawa do życia. Uwzględniono również dalszy element proceduralny w postaci niedopuszczalnej ingerencji władzy krajowej w proceder eutanazyjny. Werdykt ETPCz stanowił jednoznacznie, jednocześnie finalizując tę sprawę. Nie stwierdzono tym samym destabilizacji przepisu art. 2 EKPC w analizowanej materii⁴.

Jako kolejny przykład zmagają ETPCz z tematyką eutanazyjną, podejmowaną w praktyce, można przywołać następną sprawę o charakterze proceduralnym. Zgłoszono wniosek o przeprowadzenie procesu eutanazyjnego, którego obiektem okazała się matka skarżącej osoby, zmagająca się chorobą depresji zaawansowanej, będącej w stanie chronicznym. Za ważny element, wykazany przez Trybunał, uznano brak wiedzy przedstawiciela rodziny – jej własnego syna. Wnoszone powództwo trafiło do belgijskiego sądownictwa krajowego, spotykając się z całkowitą nieprzychylnością stanowiska skarżącej osoby. Belgijskie prawo natomiast dopuszcza w pełni przeprowadzenie eutanazji. Proces ten jednak wymaga spełnienia wymogów ścisłych. W przywołanej sprawie podniesiono również poważniejszy zarzut. Lekarz przeprowadzający eutanazję nie przestrzegał obligatoryjnych procedur wyznaczonych przez krajową judykaturę, w konsekwencji czego syn ofiary podjął działanie prawne, zarzucając ujmę wobec treści przepisu art. 2 EKPC. Stwierdzono, iż dopuszczono się braku realizacji praktyki ochronnej, zabezpieczającej życiowość poddawanej eutanazji. Zasadność wniesionego powództwa w dalszym ciągu znajduje się w toku postępowania sądowego⁵.

⁴ [https://hudoc.echr.coe.int/fre#%22itemid%22:\[%22003-542432-544154%22\]](https://hudoc.echr.coe.int/fre#%22itemid%22:[%22003-542432-544154%22]) [dostęp: 20.05.2021].

⁵ [https://hudoc.echr.coe.int/eng#%22itemid%22:\[%22002-12281%22\]](https://hudoc.echr.coe.int/eng#%22itemid%22:[%22002-12281%22]) [dostęp: 20.05.2021].

REGULACJE ZAGADNIENIA EUTANAZJI W WYBRANYCH PAŃSTWACH

REPUBLIKA FRANCUSKA

Rozważania dotyczące regulacji eutanazji we Francji należy rozpocząć od historycznego kontekstu. Konieczne jest zwrócenie optyki ku kodeksowi napoleońskiemu. Tenże fundamentalny akt prawny stanowi punkt wyjścia dla francuskiego prawa karnego. Przejaw ówczesnie skodyfikowanego prawodawstwa przyjął odpowiednie podejście, nie wprowadzając odrębnego traktowania w kontekście sytuacji eutanazyjnej. Nie odniósł się również do wyodrębnienia działalności eutanazyjnej jako szczególnej kategorii prawnej. Jako interesującą ciekawostkę warto przywołać konkretny przepis prawny, ówczesnie respektowany w art. 296 Kodeksu napoleońskiego. Przepis ten wypełniał przestrzeń pewnego dobrodziejstwa prawnego. Przewidywał on możliwość łagodniejszego potraktowania sprawcy w przypadku udowodnienia przesłanek wywierających określony wpływ. Wspomniana już uprzednio przesłanka żądania ze strony ofiary nie stanowiła jednak wystarczającej podstawy o pobłażliwości wymiaru sprawiedliwości. Z drugiej jednak strony francuskie sądownictwo poddawało pod rozwagę dalsze okoliczności. Przedstawienie odpowiednich pobudek miało znaczenie kluczowe, pod warunkiem odczuwanego nacisku na osobie wykonawcy. Mogły one korzystnie procentować w trakcie przebiegu postępowania sądowego, ukazując motywację opartą na współczuciu lub innych przesłanek o charakterze humanitarnym⁶. W tym konkretnym momencie analizy wskazane jest, aby przejść dalej do obecnej sytuacji prawnej. Konieczne wydaje się zagłębienie w aktualną treść francuskiego kodeksu karnego⁷. Dokument ten stanowi podstawę penalizacji wszelkich, skategoryzowanych form zabójstwa. Jego dyspozycje zaś mają charakter bezwzględnie obowiązujący.

Przechodząc do konkretyzacji – przepis art. 221-1 francuskiego kodeksu karnego reguluje podstawową formę przestępstwa zabójstwa. Stanowi on precyzyjnie i klarownie o następującej zasadzie: zabicie człowieka podlega nałożeniu surowej sankcji karnej. Przedmiotem ochrony, ujmowanej w sposób absolutny, pozostaje niezmiennie ludzkie życie. W wyniku jego dokonania orzeka się karę 30 lat pozbawienia wolności⁸.

Następny przepis prawny, ujęty w kolejności systematycznej – art. 221-3 kodeksu karnego, wymaga wnikliwszej analizy, z uwagi na zastosowaną kwalifikację prawną czynu. Uwzględnia on zaistnienie sytuacji przestępczej w sposób szczególny. Mamy więc do czynienia z kwalifikowanym zabójstwem człowieka, co wymaga zaistnienia przesłanki o określonej specyfice. Polega ona na realizacji przestępstwa

⁶ M. Szeroczyńska, *Eutanazja i wspomagane samobójstwo na świecie*, Kraków 2004, s. 173.

⁷ <https://www.legifrance.gouv.fr/download/file/pdf/LEGITEXT000006070719.pdf/LEGI> [dostęp: 16.05.2021].

⁸ <https://www.legifrance.gouv.fr/download/file/pdf/LEGITEXT000006070719.pdf/LEGI>, art. 221-1 [dostęp: 16.05.2021].

zabójstwa z premedytacją, ujmując z góry przemyślane założenie w zakresie postępowania w oparciu o zamiar. Na skutek realizacji powyższego następuje zaostrzenie represji, nakładanej w postaci sankcji w wymiarze najwyższym. Obejmuje ona karę dożywotniego umieszczenia sprawcy w zakładzie penitencjarnym⁹. Nie bez powodu dokładnie wyszczególniono powyższe regulacje prawne. Pełnią one funkcję orientacyjną o kluczowym znaczeniu, sytuując przebieg postępowania karnego w ściśle określonym kontekście. Staje się to szczególnie istotne podczas zaistnienia sytuacji szczególnej, w trakcie której zaszłaby konieczność przeprowadzenia postępowania sądowego w oparciu o konkretny przypadek, a mianowicie sprawę aktywnej eutanazji, zwanej także eutanazją czynną¹⁰.

Szczególną uwagę należy też zwrócić na unormowanie o charakterze wyjątkowym, wyróżniające się maksymalizacją sankcji karnej. Czyni ono jednocześnie uzależnienie od okoliczności podmiotowych i obiektywnych, dotyczących nałożenia na wykonawcę najsurowszej kary. Obowiązek dożywotniej egzystencji w murach więziennych przez sprawcę staje się nieuchronny. Przepis prawny, przejawiający swą prawną istotę, został sklasyfikowany w art. 221-4 francuskiego kodeksu karnego. Należy ponadto wspomnieć o wystąpieniu przesłanek dodatkowych o charakterze kwalifikowanym. W głównej mierze rygorystyczne spojrzenie legislacji kieruje się ku konkretnym podmiotom. Dotyczy to wykonawcy, który doprowadził do zgonu określonej osoby, której próg wiekowy nie przekroczył granicę piętnastu lat. Obejmuje również członków rodziny w linii prostej. W dalszej kolejności legislator przeprowadza systematyczne wyliczenie, ujmując osoby znajdujące się w podeszłym wieku, tudzież jednostki zmagające się z poważnymi problemami. Jako ich przejaw wymienia się dolegliwości umysłowe lub cielesne o znacznym nasileniu. W związku z tym wyróżnia jeszcze jedną kategorię – jednostki płci żeńskiej, będące wymienione wprost, znajdujące się w stanie błogostawionym. Zajmują one poczesne miejsce w prezentowanym kanonie ochronnym, nie potrafiąc, z uwagi na doskwierające przypadłości, przeciwstawić się realiom postępującej egzystencji. Dopowiedzieć można jeszcze o kluczowej przesłance, wspomianej uprzednio już wielokrotnie. Fakt, związany z wystąpieniem powyższej sytuacji faktycznej, musi stanowić wiedzę wykonawcy, mającego świadomość tychże okoliczności¹¹.

Francuskie ustawodawstwo pokusiło się o kolejny zabieg w zakresie ustanowionej penalizacji. Ustanowiono regulację prawną przepisu art. 221-5 kodeksu karnego, wyróżniającego się szczególną surowością ze względu na zastosowanie środka trującego. Jak wiadomo, zawiera on podłoże, wywołujące szkodliwie oddziaływanie na organizm ludzki, co stanowi wysokie ryzyko utraty życia.

⁹ <https://www.legifrance.gouv.fr/download/file/pdf/LEGITEXT000006070719.pdf/LEGI>, art. 221-3 [dostęp: 16.05.2021].

¹⁰ <https://www.universalis.fr/encyclopedie/euthanasie/2-le-regime-penal-francais/> [dostęp: 16.05.2021].

¹¹ <https://www.legifrance.gouv.fr/download/file/pdf/LEGITEXT000006070719.pdf/LEGI>, art. 221-4 [dostęp: 16.05.2021].

Podlega zarazem zwińczeniu odpowiednią sankcją prawną, którą nakłada się w postaci trzydziestu lat pozbawienia wolności wobec wykonawcy. Szczególnie istotnym jednak elementem tejże konstrukcji prawnej okazuje się nawiązanie do uprzednio omawianych przykładów przepisów prawnych francuskiego kodeksu karnego. Dotyczą one podmiotów osobowych wymienionych w przepisie art. 221-3 i przepisie art. 221-4. Zabójstwo osoby, przejawiającej stopień niepełnosprawności z przepisu art. 221-4, podlega wskazanej kwalifikacji, jak również planowane wykonawstwo z przepisu art. 221-3. Stanowią one sytuacje obarczone maksymalizacją sankcji w formie bezwzględnej dożywocia¹². W omawianych rozważaniach nie można pominąć pewnego pozytywnego asumptu. Wprowadza on okoliczność łagodzącą o charakterze wyjątkowym. Zaznacza się jednak wyraźnie określony warunek, bowiem zamiar pozbawienia życia jednostki zostaje niezrealizowany, a aplikacja trucizny również nie dochodzi do zamierzonego skutku, tym samym udaremniając wystąpienie zgonu. Wobec wykonawcy działań następuje uwzględnienie szczególnej okoliczności wyłączającej, dotyczącej podstaw ukarania w pełnym wymiarze, wraz z uwzględnieniem bezwzględnej wymagalności powiadomienia odpowiednich służb o zdarzeniu, w określonym terminie¹³.

Istotnym uzupełnieniem pozostaje kwestia biernej działalności eutanazyjnej we Francji. O jej istocie prawnej teoretyzują specjaliści prawa karnego. Tłumaczą oni jednoznacznie swoje stanowisko w postaci wyłączenia karalności wobec zaistnienia przestępstwa pozbawienia życia spowodowanego bezczynnością. Występuje ono poprzez zaprzestanie lub brak inicjowania konkretnych działań. Francuskie uregulowanie prawne nie przewiduje jakiegokolwiek zmiany, tym samym wyzbywając odpowiedzialności karnomaterialnej za tego typu praktykę medyczną¹⁴. Na zakończenie prezentowanej analizy prawodawstwa eutanazyjnego Francji należy wspomnieć o pewnym fakcie historycznym. W latach osiemdziesiątych XX wieku pojawiła się określona propozycja legislacyjna. Pokuszono się o uwzględnienie wspomnianej już działalności eutanazyjnej w polskim prawie. Polegało na odzwierciedleniu typizacji przesłanek przestępstwa konkretnego, co więcej, znalazła się ona w przepisie art. 150 polskiego kodeksu karnego. Dokumentował on urealnienie szczególnych przesłanek, obrazując zarazem przewidywania co do poddawanego eutanazji – perspektywa ziszczenia się rychłego zgonu stawała się realna. Poddawany eutanazji musiał znacząco oddziaływać na wykonawcę. Ten zaś dopuszczał się jej wykonania w określonym celu, odnoszącego się do sprowadzenia ulgi w odczuwaniu katuszy danej osobie. Co istotne, konstrukcja przewidywała

¹² <https://www.legifrance.gouv.fr/download/file/pdf/LEGITEXT000006070719.pdf/LEGI>, art. 221-5 [dostęp: 16.05.2021].

¹³ <https://www.legifrance.gouv.fr/download/file/pdf/LEGITEXT000006070719.pdf/LEGI>, art. 221-5-3 [dostęp: 16.05.2021].

¹⁴ R. Citowicz, *Prawnokarne aspekty ochrony życia człowieka a prawo do godnej śmierci*, Warszawa 2006, s. 178.

szczególne zastrzeżenie. Wymienione przesłanki musiały występować korelacyjnie. Niestety, przywołane stanowisko legislacyjne nie zyskało formalnej przychylności, tym samym nie wprowadzono go do polskiego porządku prawnego¹⁵.

KSIĘSTWO LUKSEMBURGA

Księstwo Luksemburga zajmuje szczególne miejsce wśród państw europejskich. Uznaje ono przeprowadzanie procesu eutanazji za czyn legalny i pełnoprawny. W tej samej grupie znajdują się również Belgia oraz Holandia. Każdy z wymienionych krajów przyjął własne regulacje prawne, nakazujące ściśle przestrzeganie określonych procedur. Wyłącznie na podstawie powyższego możliwe staje się zaklasyfikowanie działania jako prawnie dopuszczalnej eutanazji¹⁶.

Najbardziej przejrzystą metodą analizy pozostaje badanie podstawy legislacyjnej. Luksemburskie prawodawstwo eutanazyjne weszło w życie 16 marca 2009 roku. Akt ten poświęcony został w całości problematyce eutanazji. Obejmuje również wzmiankę o wspomaganym samobójstwie, stanowiąc kompleksową regulację wszystkich aspektów proceduralnych i materialnych¹⁷. Analizę więc należy rozpocząć od podstawowego elementu, dotyczącego ustawowego określenia znaczenia eutanazji. Rozumiana jest ona jako celowe spowodowanie śmierci na jednostkę ludzką. Jednostka ta musi jednoznacznie wyrazić zgodę na przywołane postępowanie. Cały przebieg odbywa się za pośrednictwem lekarza z zastrzeżeniem odnoszącym się również do obecności przesłanki żądającej. Wraz z jej wykluczeniem procedura nie może zostać zainicjowana¹⁸. Kluczowym etapem pozostaje wspomniane wszczęcie właściwej procedury. Wymaga ona złożenia stosownego wniosku przez zainteresowaną osobę. Dokument ten musi odzwierciedlać świadomy wybór poddawanego, zaś decyzja polega na poddaniu się eutanazji w określonym terminie. Ustosunkowanie się lekarza do kwestii eutanazyjnej ma charakter ściśle decydujący. Stanowi jednocześnie podstawę wyłączenia odpowiedzialności cywilnej, a także wyłączenia konieczności pociągnięcia do odpowiedzialności prawnej w zakresie roszczeń odszkodowawczych.

Ustawa wprowadza następnie precyzyjny katalog wymogów o charakterze obligatoryjnym i bezwzględnie obowiązującym. Wprowadzają one wyłączność wyboru kwalifikowanej jednostki, w wieku powyżej osiemnastego roku życia. Osoba musi być w pełni świadoma własnej sytuacji prawnej i medycznej.

¹⁵ M. Szeroczyńska, *Eutanazja i wspomagane samobójstwo...*, s. 173.

¹⁶ <https://www.lesechos.fr/2012/12/euthanasie-fin-de-vie-les-differentes-pratiques-en-europe-384307> [dostęp: 17.05.2021].

¹⁷ <http://legilux.public.lu/eli/etat/leg/loi/2009/03/16/n2/jo> [dostęp: 17.05.2021].

¹⁸ <http://legilux.public.lu/eli/etat/leg/loi/2009/03/16/n2/jo>, art. 1 [dostęp: 17.05.2021].

Intencjonalnie zakazuje się zastosowanie pewnych okoliczności. Życzenie śmierci nie może być następstwem wywartego wpływu osób trzecich. Musi jednoznacznie stanowić przejaw decyzyjnej wolności i umyślności jednostki. Warto wspomnieć, że nie ustanowiono jakichkolwiek przeszkód do ponownego potwierdzenia stanowiska, biorąc pod uwagę, gdy choroba narzuca obecność wspomnianej przesłanki.

Nieodzownym elementem pozostaje medyczna kwalifikacja. Jednostka musi przejawiać poczucie zmagania się z poważną dolegliwością, powodującą katorznicze bóle cielesne lub psychiczne, stawiając człowieka w położeniu bez jakiegokolwiek ratunku. Jednym słowem, nie ma perspektyw na odmiennosc losu.

Przywołany katalog zamknięty powoduje wymóg zawarcia formy pisemnej. Polega on na przelaniu woli jednostki na papier, ale w sposób niebudzący wątpliwości¹⁹.

Kolejnym etapem analizy będą obowiązki medyka. Kierowane są one w stronę lekarza, który zdoła podjąć się wykonania eutanazji. Przed zainicjowaniem właściwego przebiegu lekarz ma za zadanie zrealizować określone obowiązki informacyjne, przekazując jednostce pełny obraz jej aktualnej zdrowotności, a także określenie przewidywalnego zgonu w kategoriach medycznych.

Zobowiązany jest również do przeprowadzenia szczegółowej rozmowy z osobą poddawaną eutanazji, której sedno wywodzi się z wystosowanej deklaracji jednostki. Ponadto lekarz musi wskazać wszystkie dostępne możliwości lecznicze, a także omówić skutki z nich wynikające, w sposób kompleksowy.

Warunkiem koniecznym pozostaje utwierdzenie medyka w kluczowych kwestiach, dotyczących realizacji przejawu wolności woli jednostki w sposób bezsprzeczny. Przebieg eutanazji musi jawić się jako jedyne dostępne panaceum na przeżywane cierpienie. Wszystkie przeprowadzane wywody muszą zostać udokumentowane, znajdując swoje odzwierciedlenie w zapiskach dokumentacji medycznej. W gestii medyka leży również zapewnienie o dwóch, fundamentalnych okolicznościach. Po pierwsze – nieustępujących katuszach przeżywanych przez jednostkę. Po drugie – powtarzalności wystosowanej prośby o eutanazję. Uwiarygodnienie powyższego wiąże się z wielokrotnością i powtarzalnością kontaktów z przyszłą ofiarą. Wymiana zdań musi następować w niejednorodnych przedziałach czasowych, co umożliwić może uwypuklenie ewentualnych zmian w stanie zdrowotności jednostki. W tym miejscu następuje kluczowa ingerencja zewnętrzna – pojawia się rola niezależnego lekarza podczas postępowania eutanazyjnego. Medyk wykonawca zobowiązany jest zasięgnąć opinii innego niezależnego specjalisty. Dotyczy to kwestii powodującej zły stan zdrowia poprzez wystąpienie konkretnych dolegliwości. W dalszej kolejności niezależny lekarz przeprowadza analizę dokumentacji medycznej. Poddaje jednostkę szczegółowemu badaniu klinicznemu, potwierdzając katorzniczy charakter odczuwalnych katuszy. Ich postępek musi

¹⁹ <http://legilux.public.lu/eli/etat/leg/loi/2009/03/16/n2/jo>, art. 2, pkt 1 [dostęp: 17.05.2021].

mieć charakter permanentny i nieodwracalny, zaś szanse na poprawienie stanu zdrowia nie mogą znajdować zastosowania w praktyce medycznej.

Wymogi stawiane niezależnemu lekarzowi są bezwzględne. Musi on zachować pełną niezależność od lekarza wykonawcy, jednocześnie powinien być wyspecjalizowany w określonej dziedzinie medycznej. Po uzyskaniu opinii lekarz eutanazyjny przekazuje wyniki formalnej kontroli.

Istnieje możliwość dodatkowej wymiany zdań, ujmującej prośby jednostki, skierowanej do zespołu opieki zdrowotnej. Może to nastąpić wyłącznie pod warunkiem braku zaistnienia przeciwwskazań w związku z zajęтым stanowiskiem jednostki. Należy również umożliwić jednostce analizę swojej prośby, podczas której istnieje możliwość uczestnictwa osób wyznaczonych za pośrednictwem jednostki eutanazyjnej. Na zakończenie procedury konieczne jest przesłедzenie systemu rejestracyjnego o konkretny wpis personalny w systemie Krajowej Komisji Kontroli i Oceny.

Zastrzega się wymagalność pisemnej prośby, z ujęciem konkretnej daty i własnoręcznym podpisem jednostki. Wyjątek stanowi okoliczność w postaci braku możliwości fizycznych na spełnienie wyżej wymienionych warunków. Wówczas tę funkcję pełni osoba powołana, która spisuje okoliczność zaistnienia niemożności samodzielnego sporządzenia pisma. Wskazuje ona uniemożliwiające przyczyny, a następnie wniosek wchodzi w skład dokumentacji medycznej.

Warto podkreślić, że jednostka zachowuje przywilej wycofania prośby w dowolnym dla siebie momencie. W prezentowanej sytuacji dokonuje się zwrotu pisemnie sformułowanej deklaracji, a także wykreśla się z ewidencji akt medycznych²⁰.

Pozostaje jeszcze istotna problematyka do omówienia. Jednostce eutanazyjnej przysługuje szczególne prawo zawarcia pisemnej dyspozycji co do zakończenia życia. Określa ona okoliczności i warunki własnej eutanazji, stając się aktualna, w przypadku gdy jednostka nie jest władna prezentować swego stanowiska. W tym przypadku zadanie lekarza sprowadza się do potwierdzenia obligatoryjności trzech następujących przesłanek. Pierwsza: zdrowotność nie rokuje odmienności, a także przejawia stan patologiczny lub akcydentalny. Druga: jednostka znajduje się w stanie nieprzytomności. Trzecia: współczesna nauka nie pozwala odwrócić stanu faktycznego.

Dyspozycje wydane przez jednostkę mogą zawierać ujęcie ceremonii pogrzebowej, jak również wyznaczenia osoby zaufanej. Jej zadanie obejmuje wtajemniczenie medyka w życzenia jednostki, natomiast wymogi proceduralne obligują do zawarcia formy pisemnej z datą i sygnaturą²¹.

²⁰ <http://legilux.public.lu/eli/etat/leg/loi/2009/03/16/n2/jo>, art. 2, pkt 2 oraz treść poniżej [dostęp: 17.05.2021].

²¹ <http://legilux.public.lu/eli/etat/leg/loi/2009/03/16/n2/jo>, art. 4, pkt 1 [dostęp: 17.05.2021].

Jeśli cielesne kalectwo uniemożliwia spisanie dokumentu, jednostka ustanawia przedstawiciela. W procedurze uczestniczy dwóch pełnoletnich świadków. Zastrzega się również pisemnie o przyczynach niezdolności do własnoręcznego sporządzenia pisma. Wymogi te spoczywają na składającym, świadkach i osobie zaufanej. Dyspozycja zawiera lekarskie zaświadczenie o niezdolności cielesnej, które trafia do systemu Krajowej Komisji Kontroli i Oceny. Prowadzone są dalsze procedury wpisowe, zaś jednostka zachowuje prawo do zmiany zapisów systemowych²². Medyk, rozpatrujący wniosek o przeprowadzenie eutanazji, musi przestrzegać dyspozycji. Wymienia się informacjami z lekarzem niezależnym, według wcześniej ustalonych reguł. Osoba zaufana z kolei otrzymuje informację o skutkach, a przedstawiciele opieki zdrowotnej zostają poinformowani o dyspozycjach. Wiedza dociera do wskazanych osób z rodziny jednostki. Powyższe procedury odnotowuje się w dokumentacji medycznej²³. Na zakończenie analizy prawodawstwa Księstwa Luksemburga należy przywołać jeszcze szczególnej rangi warunek, który przejawia niezwykle treściwy charakter. Stanowi bowiem bezwzględnie o braku istnienia jakiegokolwiek siły prawnej lub faktycznej, która zmusiłaby lekarza do przeprowadzenia eutanazji, wbrew własnym przekonaniom. Przywołana treść świadczy o niezbywalnym prawie do wyrażenia odmowy w sposób absolutny²⁴.

PODSUMOWANIE

Nie ulega wątpliwości, iż tematyka eutanazji w ujęciu medycznym, judykacyjnym, doktrynalnym i orzecznictwym uznawana jest za niejednorodną i uzależnioną w pełni od towarzyszących okoliczności oraz występującego stanu faktycznego. Na domiar złego zróżnicowanie światopoglądowe poszczególnych legislatorów względem wykonawstwa czynności eutanazyjnych niesie ze sobą ryzyko dodatkowej zawichości, a także skomplikowania danego prawodawstwa. Powodując jednocześnie swoistego rodzaju perturbacje wobec przedsiębranego procesu sprawczego przez wykonawców eutanazji, w aspekcie ich dobrowolności, a dodatkowo bezwzględności respektowania rygorów prawnych danego państwa.

²² <http://legilux.public.lu/eli/etat/leg/loi/2009/03/16/n2/jo>, art. 4, pkt 2 [dostęp: 17.05.2021].

²³ <http://legilux.public.lu/eli/etat/leg/loi/2009/03/16/n2/jo>, art. 4, pkt 3 [dostęp: 17.05.2021].

²⁴ <http://legilux.public.lu/eli/etat/leg/loi/2009/03/16/n2/jo>, art. 15 [dostęp: 17.05.2021].

Bibliografia

Literatura

Citowicz R., *Prawnokarne aspekty ochrony życia człowieka a prawo do godnej śmierci*, Warszawa 2006.

Szeroczyńska M., *Eutanazja i wspomagane samobójstwo na świecie. Studium prawnoporównawcze*, Kraków 2004.

Orzecznictwo

Orzeczenie SN z dnia 19 stycznia 1933 r., sygn. III K 1154/32, LEX nr 1627581.

Wyrok SN z dnia 24 lutego 1936 r., II K 2240/35, OSN(K) 1936/9/336.

Netografia

Derczyński W. (opr.), *Komunikat z badań CBOS. Postawy wobec eutanazji*, BS/134/99, 1999 r.
[https://hudoc.echr.coe.int/fre#%22itemid%22:\[%22003-542432-544154%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/fre#%22itemid%22:[%22003-542432-544154%22]}).

<https://www.legifrance.gouv.fr/download/file/pdf/LEGITEXT000006070719.pdf/LEGI>.

<http://legilux.public.lu/eli/etat/leg/loi/2009/03/16/n2/jo>.

<https://www.lesechos.fr/2012/12/euthanasie-fin-de-vie-les-differentes-pratiques-en-europe-384307>.

<https://www.universalis.fr/encyclopedie/euthanasie/2-le-regime-penal-francais/>.